

OBECNÁ PSYCHOLOGIE

Zkouška vyžaduje uplatnění poznatků z předmětů PSY105 Psychologie kognitivních procesů, PSY106 Psychologie emocí a motivace a PSY258 Obecná psychologie – metakognice a schopnost jejich integrace s poznatky získanými v dalších předmětech jednooborového studia psychologie.

1. Vědomí
2. Vnímání
3. Pozornost
4. Představivost, fantazie, tvořivost
5. Paměť
6. Učení
7. Myšlení, metakognice, rozhodování, řešení problémů
8. Řeč, jazyk
9. Mentální reprezentace
10. Emoce, citové zážitky – obecná charakteristika emocí, aktuální geneze emocí, funkce emocí, sociokulturní kontext emocí
11. Psychofyzilogické indikátory emocí - typické periferní a viscerální projevy emocí
12. Teorie emocí, způsoby zkoumání citových zážitků
13. Motivace - obecná charakteristika, principy, základní přístupy k tématu motivace, teorie motivace
14. Výkonová motivace
15. Frustrace, agrese, konflikty
16. Stres
17. Obranné mechanismy ega
18. Vůle
19. Vztah mezi kognitivními procesy a emočním prožíváním - kognitivní procesy v rámci osobnosti; emoce, motivace a vůle v rámci osobnosti
20. Inteligence

Tam, kde je to smysluplné, bude student schopen u jednotlivých psychických (kognitivních i emočních) procesů uvést typické příklady chyb – tj. typické příklady takových postupů, kroků, činů záměrných i nezáměrných, které jsou následně jím samotným, pozorovateli nebo experty vnímány a pociťovány jako chybné, neúčelné, neadaptivní apod.

Zdroje k uvedeným okruhům jsou uvedeny v aktuálních syllabech k předmětům obecné psychologie PSY105, PSY106 a PSY258.

VÝVOJOVÁ PSYCHOLOGIE

1. Metody vývojové psychologie, metodologické možnosti a meze výzkumů. Základní metodologické přístupy a nástroje ve vývojové psychologii. Výzkumy ve vývojové psychologii.
2. Vývojové teorie a vývojové modely – endogenní, exogenní a interakční paradigma.
3. Darwinismus, etologie a současné biologizující pohledy na psychický vývoj (sociobiologie, evoluční psychologie).
4. Ekologický model vývoje, situační a kontextuální aspekty v ontogenezi. Vývoj jako proces celoživotního utváření (Life Span Development).
5. Dědičnost versus prostředí. Determinanty vývoje. Výzkumy dědičnosti.
6. Deprivace a vlivy vedoucí k deprivaci. Výzkumy a významná zjištění.
7. Emocionalita v průběhu života. Teorie citové vazby (attachment), vývoj rané citové vazby, citová vazba v blízkých vztazích v celoživotní perspektivě.
8. Vývoj myšlení, řeči a učení.
9. Teorie vývoje morálky v pojetích různých psychologických směrů a škol.
10. Vývoj interpersonálních vztahů, sociální poznávání v ontogenezi, rozvoj sociální kompetence. Rozvoj empatie, kooperace, soupeření.
11. Prenatální vývoj, období novorozenecké a kojenecké.
12. Období batolete.
13. Předškolní věk, mladší školní věk.
14. Adolescence.
15. Dospělost.
16. Stárnutí a stáří.
17. Aplikace poznatků vývojové psychologie do praxe: výchova v rodině v souvislosti s utvářením osobnosti, školní zralost, krize v průběhu života jako poradenská témata.
18. Vývojová psychopatologie (normální a abnormální vývojové procesy, klasické a moderní pojetí vývojové psychopatologie, rizikové a projektivní faktory, perspektiva klinické psychologie, poradenství, terapie).
19. Hyperkinetická porucha /ADHD: vývojová perspektiva.
20. Intelekt ve vývoji: psychologie rozumově nadaných dětí a dospívajících a péče o děti s mentálním postižením.

Literatura je uvedena v syllabech k předmětům vývojové psychologie PSY 103, PSY 104 a PSY 260.

SOCIÁLNÍ PSYCHOLOGIE

1. Vymezení SP jako základní psychologické disciplíny (definice, cíle). Odlišení sociální psychologie od dalších sociálně vědních disciplín (sociologie, sociální antropologie) a od dalších psychologických disciplín. Výkladové, interpretační a predikční možnosti SP.
2. Sociálně psychologický výzkum: jeho specifika z hlediska výzkumného designu, metod, etiky. Vliv kultury a historické epochy...
3. Základní etapy vývoje SP v průběhu 20. století v euro-americkém kulturním prostředí, současná vlivná paradigmatata a teorie SP.
4. Vztah sobě samému jako produkt sociální interakce, sebepojetí, sebehodnocení a behaviorální projevy sebereflexe.
5. Sociální percepce: proces, determinanty, chyby v sociální percepce. Kategorizace a utváření stereotypů.
6. Atribuční procesy: teoretické zdroje současných přístupů, okolností atribučování, základní principy atribučování a pravidla uvažování o příčinách. Atribuční zkreslení tzv. chyby.
7. Socializace osobnosti (proces socializace, vnější a subjektivní kritéria úspěšné socializace).
8. Sociálně psychologický pohled na identitu (vymezení, možné teoretické přístupy).
9. Postoj: možná vymezení, teoretické přístupy a modely. Teorie postojové změny, vztah postoj - chování.
10. Sociální vlivy: konformita, vyhovění, poslušnost.
11. Blízké osobní vztahy a interpersonální atraktivita. Dynamika a faktory ovlivňující dyadické vztahy. Sociálně psychologický pohled na partnerský vztah...
12. Malá sociální skupina: vymezení, struktura, dynamika, faktory ovlivňující skupinové dění.. Základní socializační skupiny a jejich specifika - rodina, vrstevnická skupina, školní třída, pracovní tým.
13. Vliv skupiny na jednotlivce: sociální facilitace, skupinové myšlení, skupinová polarizace. Sociální zahálení, kooperace a soupeření.
14. Chování a prožívání člověka ve velké sociální skupině (davu). Klasické teorie davového chování, nové pohledy na chování člověka ve specifikovaných velkých skupinách (např. sportovní a jiné publikum, demonstrace apod.).
15. Lidská komunikace: základní pojmy, typy komunikace, verbální a neverbální složka komunikace. Komunikační styly a motivy, pravidla a fauly v lidské komunikaci.
16. Komunikace jako prostředek psychologické pomoci. Komunikační dovednosti v profesním prosociálním jednání, problémy, rizika a chyby (na straně pomáhajícího) ve snaze o správnou a zdravou komunikaci.

SOCIÁLNÍ PSYCHOLOGIE

17. Malá skupina jako prostředek psychologické pomoci: specifika výcvikové, poradenské a terapeutické skupiny. Sociálně psychologický výcvik ve skupině: vymezení, cíle, možnosti využití, techniky práce se skupinou.
18. Možnosti seberegulace a udržování duševního zdraví: relevantní konstrukty a teorie (coping, přesvědčení o vlastním vlivu, naučená bezmocnost, vědomí vlastní účinnosti, nezdolnost, sociální opora).

Poznámka: Při zkoušení jednotlivých okruhů se bude kromě relevantních teoretických znalostí rovněž očekávat schopnost a dovednost studenta aplikovat získané poznatky do praxe, tzn. uplatnit je na psychologickou analýzu běžných či výjimečných životních situací. U těch tematických okruhů, kde je primární důraz na aplikaci, bude také důležité, aby student znal i teoretické rámce, které jsou v pozadí daných aplikací.

Literatura je uvedena v sylabech k předmětům sociální psychologie PSY 107, PSY108 a PSY109.

METODOLOGIE PS. VÝZKUMU

Zkušební okruhy vyžadují integraci poznatků z předmětů PSY112, PSY117, PSY252, PSY253, PSY259. Základní literatura pro přípravu je dána sylaby těchto předmětů. U některých okruhů uvádíme další literaturu, která usnadňuje vyhledání potřebných informací. Při zkoušení očekáváme, že student je schopen znalosti z předmětů PSY112, PSY117, PSY252, PSY253, PSY259 provázat s ostatními oblastmi psychologie.

1. Charakteristika vědecké metody

Pierceovy metody poznávání, vznik a testování teorií, znaky dobré teorie. Základy filozofie vědy a epistemologie (pozitivismus, postpozitivismus, relativismus, kritický realismus, pragmatismus). Konceptualizace pravdy a vysvětlení (nomologické kauzální, hermeneutické porozumění, teleologie/funkce). Dedukce, indukce, abdukce, „problém“ indukce. Redukce a redukcionismus. Kuhnovské paradigma. Sociologická pojetí vědy.

Doplňující literatura

Bem, S., Looren de Jong, H. (2006). *Theoretical issues in psychology. An introduction*. 2nd. Thousand Oaks, Sage.

Fajkus, B. (2005). *Filozofie a metodologie vědy. Vývoj, současnost a perspektivy*. Praha, Academia.

2. Etika v psychologickém výzkumu

Etika vztahující se k tvorbě dat, účastníkům výzkumu a publikační etika. Různé podoby vztahu mezi výzkumníkem a zkoumanými osobami ve výzkumu.

Doplňující literatura

Etický kodex VaV, etické kodexy ČMPS, APA, BPS, ČAPV a jejich výklady.

http://www.peterreason.eu/Papers/Practice_co-operative_inquiry.pdf (kooperativní výzkum)

3. Výzkumná otázka a hypotézy

Zdroje výzkumných otázek, typologie výzkumných otázek ve vztahu k cílům výzkumu, základní znaky dobrých výzkumných otázek. Zásady formulování hypotéz, typy hypotéz, chyby při formulování hypotéz. Princip statistického testování hypotéz, intervaly spolehlivosti. Principy falzifikace a verifikace.

Doplňující literatura

Popper, K. R. (1997). *Logika vědeckého bádání*. Praha, OIKOYMENH.

METODOLOGIE PS. VÝZKUMU

4. Proměnné ve výzkumu

Klasifikace, definice, operacionalizace, validita a reliabilita měření, teorie měření (např. aplikace na konstrukci postojových škál), úrovně měření. Popisné statistiky pro různé úrovně měření a jejich grafické zobrazení.

5. Vnitřní validita

Zdroje ohrožení validity v různých typech výzkumných designů. Způsoby vypořádání se s ohroženími validity u experimentálních a neexperimentálních výzkumných designů. Principy usuzování o kauzalitě. Validita ve smyslu shody modelu s daty.

6. Vnější validita

Způsoby pořizování vzorků (lidí, jevů, časů), reprezentativnost a její zajišťování. Rozdíly v přístupu k zajištění reprezentativnosti v experimentálních designech a výběrových šetřeních (survey).

Doplňující literatura

Kalton, G. (1983). *Introduction to survey sampling*. Newbury Park, Sage.

7. Experimentální výzkumné designy

Principy experimentu, typy experimentálních výzkumných designů, kvaziexperiment, výzkum N=1. Statistická analýza experimentů – t-testy, ANOVA, jejich varianty a neparametrické alternativy.

8. Neexperimentální výzkumné designy

Korelační studie, ex post facto výzkumy, survey, vývojové designy. Statistická analýza neexperimentálních designů – korelační a regresní analýza (víceúrovňová a logistická regrese).

9. Pozorování

Typy pozorování, výhody a nevýhody pozorování, principy tvorby pozorovacího schématu, způsoby zjištění a zajištění validity a reliability, neinvazivní metody sběru dat.

10. Dotazování – rozhovor a dotazníky

Rozhovor – typy, výhody a nevýhody, principy tvorby rozhovorového plánu, zásady vedení rozhovoru, způsoby zajištění validity a reliability.

Dotazník – možnosti a meze použití, typy položek / otázek, zásady formulování a řazení otázek, způsoby zajištění validity a reliability.

11. Vědecká komunikace

Principy a žánry, struktura empirické časopisecké studie, zásady a účely citování pramenů, typy citovaných informací, publikační zkrácení, základy scientometrie. Prezentace výsledků statistických analýz.

METODOLOGIE PS. VÝZKUMU

12. Teorie měření

Teorémy teorie měření: tzv. klasická testová teorie (CTT), teorie zobecnitelnosti, teorie odpovědi na položku. Jejich užití, konfrontace, kritika.

13. Reliabilita metody

Reliabilita v kontextu CTT a teorie zobecnitelnosti. Zdroje důkazů o reliabilitě. Modely reliability s latentními proměnnými – reliabilita z pohledu strukturního modelování (SEM).

14. Validita metody

Zdroje důkazů o validitě. Inkrementální a diferenciální validita. Konstruktová validita. Psychometrický paradox. Faktorová analýza.

15. Analýza položek

Typy položek z hlediska CTT. Možnosti položkové analýzy vzhledem k indikaci metody. Popularita a uhádnutelnost položky. Diferenční schopnost položky. Vztah položky a testového skóre.

16. Standardizace diagnostické metody

Proces standardizace diagnostické metody. Kritéria kvality standardizace metody. Význam a typy norem.